

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺԱՊԱՌԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃԱՌԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 33րդ տարեշրջանի (1917 օգոստոս-1918 յուլիս) բաժնորգազինն է 20 ֆրանգ. թիւերի տարեկան համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԽԻԿ: Ամսական բաժնորգազինն է 2 ֆրանգ. թիւերի տարեկան համար 1 ֆրանգ: Նամակ կամ դրամ զրկել այս հասցեով:

M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԳՏԱՐԻ

ԹԻԻ 51

1918 ՅՈՒԼԻՍ 17 ԴՆ.

(Ն. Տ. 1918 Յուլիս 4)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, հաստատելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդղակ կարծէ. 1 զխաղիքը 2 սանդղակ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վեհագոյն ազատամարտը. — Փոստը հորիզոններու տակ. — Հայկական հարցը եւ Ամերիկա. — Միջինարեւելոյ աշխարհը Ս. Պապին. — Գեր. Ռոր-զով եւ Ի մ'նաք բարոյի խօսքերը Հիւնդ-կաստանէն մեկնած ժամանակ. — Վարդան Մախոխեան. — Տեղական. — Կ.պօլսի ումբակոմիտի. — Իսրայէլացիները լեզուն Պաղեստինի մէջ. — Ռուսիա. — Չէքո Սլովակները. — Գերմանիա. — Պատերազմական լուրեր. — Նոր ստաց-ւած հրատարակութիւններ. — Ծախսու գիրքեր:

ՎԵՀԱԳՈՅՆ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԸ

14 Յուլիս 1789

Տիեզերական պատմութիւնը շատ մը դարաշրջաններ ունի արձանա-դրած իր էջերուն մէջ. բայց ոչ մին չէ կրցած բոլոր արեւմտեան համայնական հեղափոխական պատմութեան նախաձեռնողը յուլիս 14ը, հասարակական հարկաւոր են նկարագրելու համար ֆրանսական ազատամարտը որ աշխարհը իր հիմէն ցնցեց և բռնապետական արիւնքաւ ու յղիացած դաշերը գլորեց ահաւոր կերպով. այն ահազանգ մըն էր ուղղուած հանուր աշխարհի ստրուկ մարդկութեան, թէ այլևս պէտք էր շարժիլ, փչիլ բոլոր արն երկաթակուռ և ժանգոտած շղթաները որ կուսած էին բռնակալները ստրուկներու իսկ ձեռքով կապել կաշկանդելու համար իրենց ազատ հոգեկան թափքը, խղճմանքի վերելքը, մարդկային կամքն ու մարմինը:

Բայց ֆրանսացի ժողովուրդը այլևս չէր կրնար հանդուրժել. ան պառկեց իր ցաւումը, վսեմ խնդիրներով մը, մղեցնում թեմը թոյլից իր բաշը և խոյացաւ դէպի կուռ, հիմնադրամակ կործանեց բռնութեան դարաւոր կոթողը՝ Պառլիլը, իր կուրծքը և անդէն բռնեց քը գէտ կանգնեցուց թնդանթիւն բռն և պատգամեց իր որդիան կամքը թէ բոլոր մարդիկ ազատ են և հասարակ օրէնքին առջև:

Տակաւին 18րդ դարու սկիզբներ, ֆրանսացի խոստատէրներ, հրապար-

կազմակերպ և խորհուրդներ ցանկ-ցին ազատութեան սերմերը. նախա-կարապետները եղան մարդկային իրաւունքի դադարաւորականին:

Վաղէկ իր հաժկու գրիչով սկսաւ քանդել ամէն ինչ որ հին էր և նախապաշարեալ, պատռեց այն վարա-գոյրը որու ետին ֆրիստոտի սրբա-գան կրօնքը կեղծիքով և նենգութեամբ շարաւած ժողովուրդին ստրկացումը աստուածային պատգամ մը կը դառնէր:

Մոնթէսքիէս աւելի խառնուած և կազապարտած կերպով հրապարակ նեանց իշխանութիւններու բաժանման սկզբունքը որ ապա պիտի դառնար Յեղափոխական կառավարութեան հիմնական կանոններէ մին. ան ոտու առաջին հարուածը բռնակալութեան արմատին:

Ապա Ժան Ժաք Ռոսո իր թուքը ժողովքի բոլոր անարգարութեանց դէմ, կանգնեցաւ բոլոր հարստա-հարուածներու և կեղեքուածներու կողքին և դրաւ ընկերակցական գաղափարներու հիմնաքարը:

Ժողովուրդը պատրաստ էր այլևս, կը մնար վառել այն լուցիկն որ պիտի պայթեցնէր վառօղը և չու-չացաւ այդ օրը:

1789 մայիս 5ին վէրսալի մէջ գումարուեցաւ ֆրանսական հանրա-ժողովը որ կազմուած էր ազնուականներէ, կղերականներէ և երրորդականներէ (tiers-état) որ ժողովուրդը ինքն էր. վիճաբանութեան առաջին նիւթը եղաւ ձայնատուութեան հարցը թէ ձայները պէտք է դասակարգելու կողմէ արուն թէ անհատներու. կղերականներ և ազնուականներ, որոնք թագաւորական էին և զրէթէ իրենք էին իշխողները, պնդեցին դասակարգային քրէաւարկութեան վրայ որով իրենք միշտ երկու ձայն կունենային ընդ-գէտ մէկի. երրորդականները (միջին դասակարգ) որ թուով աւելի շատ էին, ընդդիմացան այս սկզբունքին և երեւոյթանալով Միւրապօի, Սիէէէ. սի և Պայեիի գրգռումով հռչակեցին անհատական ձայնատուութեան իրաւունքը: Հանրաժողովը վերջացաւ կախով:

Յունիս 20ին երրորդականները առանձին ժողովով մը ուխտեցին ամէն զնով կուռիլ թագաւորին և անոր բարեբարեալներուն դէմ. և այդ ժողովին էր որ Միւրապօ իր հռչակաւոր և յանգուզն խօսքը ուղղեց թագաւորի սուրհանդակին երբ այս վերջինս թագաւորին կողմէ կուգար հրամայել ժողովի ցրումը «Մենք այստեղ եկած ենք ժողովուրդի կամքով և միայն բռնի ոյժը կրնայ դուրս հանել մեզ սակէ...»

Հասաւ վճռական օրը, յուլիս 14ը, և բռնութեան ալ զգուած ժողովուրդը Դամիլ Տէմուլէնի և ուրիշներու առաջնորդութեամբ գրաւեց Պառլիլը, աւերեց և անոր փողիներուն վրայ պարեց ինդուլթենս: Ժողովուրդը յաղթանակած էր այլևս. Յեղափոխական գլուխը կը պանծային Միւրապօ, Տէմուլէն, Մառտ, Տանդոն և ուրիշներ. թագաւորը դիմած էր օտար օգնութեան. Ալըստրիանները հասած էին Ֆրանսա և Յեղափոխական քաջարի բանակները, որ ժողովուրդը ինքն իսկ էր, սկսան կուռիլ ներքին և արտաքին թշնամիներու դէմ, իրենց ազատասիրական երկաթէ կամքով յաղթեցին վերջ ի վերջոյ. և իրենց աւանդը կտակեցին ապագայ սերունդներուն որոնք իրենց կարգին կուռեցան բռնութեան դէմ և երրորդ ու վերջին անգամ հռչակեցին հանրապետութիւնը 1870ին:

Այսպէս էր որ Ֆրանսա ազատութեան դարը ուսուց արար աշխարհին:

Ազատութիւն. ինչպիսի՞ անգին գանձ որու համար աղան հօրը դէմ կուռեցաւ, եղբայրը եղբօր, փոքրը մեծին որովհետեւ ճշմարտութիւնն իսկ էր այն:

Եւ ո՞վ պիտի ըսէ մեզ այսօր թէ մենք կը դառնանք զէնք բարձրացնելով ճանկին դէմ որ արիւնքաւ աւազակի մը պէս եկած նստած է մեր աւանդական սուրբ ու վսեմ հայրենիքի գլխուն և մեր քոյրերու սրբութիւնը, մեր իսկ կեանքը կը հեղնէ շարաւոր քորէն:

Ո՞ր հայրը պիտի ներէ որ բարբարոս եկամուտ դադան մը շա-

րունակէ մեռցնել մեր սիրտը, խռտանցել մեր խիղճը և յօշոտել մեր իսկ կեանքը, կապել կապկպել մեր թեկերը, մեր ազատութիւնը և շան մը պէս մեզ քարշ տալ ցեխերու մէջ:

Հայր պէտք է ապրի իւր մարդ և ոչ իւր անասուն. և ի՞նչ կայ մարդուն համար աւելի զեղեցիկ քան ազատութիւնը:

Ազատութիւնը բնութեան պարգևած մեծագոյն գանձն է և անոր պաշտպանութեան համար բարձրագոյն քաղաքական սրբադաս, հոգ չէ թէ ան ներկուի նոյն իսկ դաւաճան եղբօր մը արիւնքով:

Թ. ԵՂԻՇԷ:

ՕՏԱՐ ՀՈՐԻՉՈՆՆԵՐՈՒ ՏՈՎ

(Տխուր ժամեր)

Խուժը մը գիշերապահներ էինք...

Տարաբաղդ ուխտաւորներ, համախորհուած Ս...Ս... կիսալործան տաճարին ներքեւ ինչպէս ուղեկորոյս կարաւան մը օտար հորիզոնի տակ: Աստուածային այդ տաճարը, այսօր բաղդի անողը բերումով կորսնցուցած է իր ներքին խորհրդաւոր եւ հմայիչ երեւոյթը. նա միայն սպասեցնում աղօթաւայրի մը երեւոյթը ունի, որովհետեւ գուրկ է ուխտաւորի յատուկ ներքին արդուգործերէն. նա կորսնցուցած է զինք պաշտոյններ, զինք ինկարկողներ, հետեւաբար որբացած է ինչպէս սպաւոր այրի մը որ միայն նոյնը ունի բռնաւորներուն: Այսօր նա փոխանակ սեւ գլուխներով իր անշուք բայց խորհրդաւոր չորս պատերուն մէջ իր վսեմ յարկին գուրգուրանքով կը պահէ խուժը մը արդարութեան գլխուն, սպաւորներ ու վրէժխնդիր. եւ նրա ներքին արդուգործը կը կազմեն մեր մահու գործիքներ որոնք մէկ հատիկ մոմի պէր-պըստող լոյսին դիմաց կը փայլեն ինչպէս ոսկեգօծ խաչեր ու պաշտամունքի սուրկայներ. իսկ շարականներու տեղ՝ հայրենիքի գլխուն վրէժխնդիր կուրծքերէն պոռթկացող ուղեւորներ երգերն են որ կը թռչան: Բազմաթիւ մոմերու տեղ՝ միայն մէկ մոմ կը պղպղայ ինչպէս մարտիրոս ցեղի սիրտը:

Պղպղատ լոյսին շուրջ բոլորուած սեւաշէնայ ու վտիտ մեր տոնքը, ձեռքեր նին ունին մի մի թեքել եւ կը լաւեն, կը քրքրեն մէջէն դուրս բերելու համար յուսադրիչ լուր մը որ մեր յուզած սրտերը պահիլ մը զովացնէ: Բաղդի չարածիքի բերումով՝ լուրերը գուժող են, ցնցող եւ խեղագործ. սիրտ պէտք է որ դիմա-

նայ, կամք պէտք է որ տուկայ: Յանկարծ
ընկերներէ մին կը բացակայէ: Տղերք
ջան, մտիկ ըրէք:

— Անպակասը հնչած է: Դէպի կով-
կան, դէպի կովկաս:

Այս երեքը անպակասութիւնը շան
մի մը պէտք կը մտնեն մեր կուրծքերէ ներս
ու զայրոյթէն օտար քրտինքը աղբիւրի մէջ
կը հոսի մեր վրայէն: Երբեք ան եւ խոր
աշխարհ մը կը բացուի: Երբեք ան մե-
ռելիքը նման մեր աչքերը յառած դէ-
պի անմահութեան հորիզոններ, կարծանանք:

Կովկասը փոխարկուի է: Երբեք չա-
րագուշակ մտածումներ իրականութիւն
դարձած են տարաբարձար: Թրքախա-
րակներէն յետոյ, Կովկասահայութիւնն է
որ ճգնաժամային ժամանակներ կտրուի: Թը-
նափն կուր շարքերով հասած է Կովկա-
սեան իրաւաշրջանին ու մեր պատմէջը
կը ծնծէ: Նիզակը ցեղի կործանման կուգայ
շեշտակի:

Մինչ մենք այս խորհրդածութիւններու
մէջ կը տալու բերքեր, նիւթաւորով երի-
տասնորդը բացակայէ: «Տղերք ջան,
Կովկասը ցեղեր է, քաղէն վճռական է,
ամբողջ Կովկասը ոտքի է կանգնած: Եւ
յանձնին մեր քաղաքի նրաւանաստեղծներու,
զոտ հայկականութիւնը պատմէջին վը-
րայ է: ամա Թէ ինչ կը գրէ Կովկասեան
«Ազատամարտ»ը:» — Հայաստանը կամ
մեր ազատ հայրենիքը պիտի ըլլայ կամ
մեր գերեզմանը: Արդարեւ, վերջիվերջոյ
տալիսուն մէջ կը պարտաւորին մեր հո-
գեկան Եւրոպայի մէջ մեր կամքը, որով
հետեւ աղբիւր վճռական հասցեր մերն ալ
են: Եւ մենք եւս պատմէջին վրայ կանգնած
կապտակներ: «Կամ ազատ Հայաստան
կամ մահ:» Եւ Թող բոլոր յուսանաւոր
հոգիները ներշնչուին այս խօսքերէն եւ
իրականութիւններ: Թող ներշնչուին Թիւր-
քաւոր հոգիներ որոնք երէկ կը մեղա-
դրէին, կը դատաւարաւորէին անոնց որ
տալիսներու փորձառութեան վրայ յեն-
ւած կապտակներէն Թէ Կովկասը վտանգի
մէջ է, Թէ պէտք է ուժեր կեդրոնացնել,
պատրաստ ըլլալ հաւանական վտանգին
դիմագրութեան համար:

Կովկասը, ցեղին սիրտը, պիտի յայտա-
նակէ անտարակոյս: Կովկասը այս ան-
գամ եւս պատուաւոր կերպով պիտի
կանգնի եւ ուժգնութեն իջեցնէ իր անշեղ
հարաճներ մինչեւ որ Թշնամին խո-
նարի:

Գ.Ս.ՐՈՒՆԻ

X, 1 յունիս 1918

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՅԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Փարիզեան The New York Herald
թերթի մէջ կը կարդամ հետեւեալ լազն-
կան խօսքը:

«Հետեւ, Տէյլի Նիւզ Ի Նիւ
Եորքի թղթակիցը կը հետադրէ:

Մեծ պատրաստութիւններ կը
տեսնուին հայ եւ ամերիկեան թիւի
գումիթէի կողմէ մինչեւ յառաջիկայ
նոյեմբերին երեսուն միլիոն տղարի
գումար մը հանդանակելու համար:
Եւ մէկ միլիոն տղար տրդէն
արձանագրած է եւ շատով կատար:
Ի նաեւ կառավարութեան աջակցու-
թիւնը: Գումիթէի գանձապահն է Պր.
Cleveland Lodge, ծանօթ անձնաւոր:
Թիւրքի մը ամերիկեան կարմիր
խաչի եւ Y. M. C. A. ին, ինչպէս եւ
մօտիկ բարեկամ նախագահ Վիլյամ
Նիւն: Այս գումիթէն մօտաւոր Արի-
ւելքի մէջ ունի յառաջադրուած ծրա-
գիրը մը բարեկանաբար յառաջ կը
տարուի Պր. Ապրամի, Լէքսընքի եւ չէն:

Իր Մարկընթոփ կողմէ որ Կ.պօլսի
ամերիկեան նախկին դեսպանն էր:

Պարսկաստանի ներքին տակնու-
վրայութիւնը եթէ պատճառ մը չէր
այլ զրգիւռ մըն էր որ Ամերիկեան
պատերազմ չյայտարարէր Թիւրքիոյ
եւ Պարսկարիւղի դէմ: Բայց Ամերիկա
Թիւրքիոյ ձեռքէն բռնելով հան-
դիւր, գեա կրնայ ազգայնութիւն
բանօցնել Կ.պօլսոյ վրայ, ճնշած ու
տառապեալ ազգերու ազատագրու-
թիւնն ի ինքիք, եւ պատերազմ մը
առանց զինուորական արագ գործու-
թիւնի կուտայ գործնալ իր ար-
դիւնքը:

Հասկցած է այսուամենայնիւ թէ
աշխարհի ընդհանուր խաղաղու-
թեան համար միջին Արեւելքի հար-
ցը վերջնականապէս լուծել անհրա-
ձեշտ է եթէ ոչ հրամայական: Փոքր
Արաբ, Պաղեստին, Հայաստան եւ
Պարսկաստան միանգամ ընդ միշտ
պէտք է ազատագրուին եթէ չենք
ուզեր ազատային աղբիւրներու
բան մէջ տեսնել երկրորդ եւ աւելի
ստուար խնդրած վտանգը: Միջին
Արեւելքը նկատելով իր բնական
թիւնը մը, պէտք է հարցը արագ եւ
առանց կրճատումներու լուծել, տա-
լով նաեւ Միջին Արեւելքին Միջազ-
գային պաշտպանութիւն մը Ազգե-
րու Դաշնակցութեան կողմէ, ապա
զայ օտար նուաճումներէ ազատ պա-
հիւս համար: Պէտք է պոյն կապել
զորաւոր միջազգային չլիանելով որ
անկարելի գտնայ քակել, ինչպէս
մենք ալ կը տեսնենք Եւրոպայի
մէջ որ անգլիական կառավարու-
թեան պաշտպանութիւնը զայն գոր-
ծուցած է նոր փրփրիկէ մը:

Քաղեց Արա. ՀԱՅԵԱՆ

Փարիզ, 7 յուլիս 1918

ՄԻԹԱՐԵԱՆՅԱՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ
Ս. ՊԱՊԻՆ

Համ, 11 յուլիս 1918

Ամառը շին կիրակի օր Նորին
Սրբութիւնը Պրեմիերը յանձնարարեալ
կընդրութեան ընդունեց Վիեննայի
Միթարեան Միաբանութիւնը
հանգերձ նորընծայներով եւ վար-
ժարանցիներով:

Կառավարողէն իրենց՝ Mons. Vin-
cenzo Sardi Սրբապետը Կեսա-
րիոյ եւ Mons. Giovanni Testa իր բն-
ճեսուց:

Ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ
վաղիկանի Գահայից սրահին մէջ:
Mons. Sardi հազեղուն ճառով մը
ներկայացուց Նորին Սրբութեան՝
Միթարեան Հայրերը, յայտնելով
որ անոնք այսօր կուգային իրենց
բախտաբախ երախտիքը եւ շնորհա-
լութիւնը յայտնելու այն ամէն բա-
րիքներուն եւ շնորհաց փոխարէն որ
բայեօրէն Նորին Սրբութիւնը բաշ-
խեց թէ նոյն Միաբանութեան եւ
թէ իր ազգին, սիրով, պաշտպա-
նութեամբ եւ օրհնութեամբ:

Այս ուղերձին՝ Քահանայապետը

կը պատասխանէ աւելի սիրալիր
ներշնչութեամբ ու կը յայտնէ իր ան-
հուն համակրանքը բազմաշխատ Միա-
բանութեան՝ հանդէպ Արեւելեան
Քրիստոնեայ եկեղեցւոյ ունեցած ըն-
դարձակ գործունէութեան, որու հին
փայլին եւ բարգաւաճման համար
համար կը մաղթէ որ Միթարայ
հոգւոյն ժառանգները չի պակսին
իրենց աւանդական օգնութիւնը եւ
մրցումը ի դարձ զնիւն, ինչպէս նոյն
ինքն Միթար որ ժամանակի եւ
պարագաներու դժուարութեանց յաղ-
թելէ վերջ անմահ փայլ մը տուաւ
Արեւելեան եկեղեցւոյն:

«Պէտք չունինք ըսելու թէ, յարեց,
մեր սրտին մէջ սիրով յայտնուեալ
կը վառի հանդէպ Արեւելեան բոլոր
եկեղեցիներուն, բայց ինչպէս հօր
մը հոգիէն սիրով առաւելութիւն
մը կը պահանջուի ճակատագրէն նը-
ւաղ շնորհած եւ վշտերէ աւելի
ընկճած զաւակներուն համար, նը-
մանապէս մենք ալ մասնաւոր հոգա-
մով թիւն մը կը անանինք հայ եկե-
ղեցւոյն եւ մանաւանդ ամբողջ Հայ
Ազգին համար որու երկարատեւ մար-
տիրոսութիւնը շատ լուծանք է
մեզ:»

Կը մաղթէ որ Միթարեան հարք
ինչպէս վարժարանցիք եւ նորընծայք
որոնք բազմը ունեցան իրենց ու-
սումը համար մէջ շարունակելու, լի-
նին օր մը գործի բարեաց եւ աղ-
բիւր արգասաւորութեան դէպի ի-
րենց հայ եղբայրքը:

Ի վերջոյ Առաքելական օրհնու-
թեամբ կը խնդրէ երկնային լիաւոր
շնորհները Միաբանութեան եւ զինք
կառավարողներուն եւ բախտաբախ գո-
հացում Միթարայ օրհնութեան հայա-
տանի համար, արեւելեան քրիստո-
նէական համար:

Մ. ԽԱՆՊԵԿԵԱՆ

ԳԵՐ. ԹՈՐԳՈՒՄ ԵՊ.Ի
ՄԵԱՔ. ԲԱՐՈՎԻ ԽՈՍԹԵՐԸ
ՀՆԳԿԱՍՏԱՆԵՆ ՄԵԿԵՆՆԻՅ ԺԱՄԱՆԱԿ
(Շաբ. 50րդ Թուէն)

Ասոյց է թէ Ժամանակին հետ եւ պա-
րագայից բերմամբ, այդ ասպարէզներուն
տառչին երեքը փակուած կ'երեւին ներկայ
սիրտընդունողին: Բայց նոյնքան ստոյգ է
նաեւ թէ այդ ասպարէզներու ամենէն կա-
րեւորը, առաւելականը, չէ կորնցուցած
երբեք իր հրապարակ ու արժէքը: Հնգկա-
հարց համար, որոնք, հակառակ իրենց
համեմատաբար շատ փոքր թիւին, կը քնն-
միշտ ամենէն ուղղութեամբ եւ ամենէն պատ-
ւաւոր շարքերուն մէջ:

Վաճառականութիւնը կեանքի այն աս-
պարէզն է, որ Ժողովուրդը մը կրնայ
փառելիք իր ամենէն իրական արժանիք-
ները, կեանքի ամենէն գործնական բն-
է այն եւ անոնք միայն կրնան երեւիլ ու
ընդ երկար քննու անոր վրայ, որոնք
կեանքի ուղղութեամբ հաւանաբար թիւնը եւ
աշխարհի ու մարդոց հետ յարաբերու-
թեանց արուեստը ունին:

Պարոններ,

Ոչ թէ ձեր երեսին փայտայանքի բա-

ւեր ըսելու, այլ իրողութիւնը եւ ճշմար-
տութիւնը միայն յայտնելու համար է որ
կ'ըսեմ թէ ներկայ Հնգկահարցը ունին եւ
Ժամանակած են իրենց նախնեաց աղբիւրը,
առաւելական կեանքի սէր ու յարմարու-
թիւնները, զորս կը գործադրեն եւ կը
փայլեցնեն այսօր այնքան արժանաւորու-
պէս:

Ձեր առջեւ պէտք չունիմ այսօր այս մասին
ազատացնել թուարկելու: Իրեւն ազատացը՝
ուրիշներու առջեւ, ուրիշ տեղ, ձեր անուն-
ները պիտի ներկայացնեմ, հաստատուելու
համար իմ խօսքերուս ճշմարտութիւնը:

Բայց թող ստեփ որ կարենամ այս
սեռակէտով քիչ մը աւելի համարձակ
արտայայտուի ձեր առջեւ:

Ձեր մէջէն, որ այսօր կը ներկայացնէք
Հնգկահարցը ամենէն ուղղութեամբ
տարբեր, ոչ ոք թիւեա իր քառակոն մէջ
ունէր քանի մը հազարեակ կամ նոյն իսկ
հարիւրեակ բազմի այն օրը որ, Պարսկաս-
տանի ճամբորդ, առաջին անգամ իր տարբեր
կը գնէր Հնգիկ հողին վրայ: ամենքդ ալ
կեանքի խոնարհ երեւոյթով մը ներս մտաք
գործի եւ հարստութեան այս առաւելու-
կան երկրին մէջ: Ինչէն եւ ուրիշն այն
բանը, որուն շնորհիւ դուք այսօր տիրա-
ցած էք այն դիրքին, որուն մէջ զնեզ
տեսնել օրքան հրճուածք նոյնքան պատիւ
է որ եւ է Հայոց համար: միջոցաւ պայ-
մանները, բնութեան առաւելութիւնը,
հանգամանքներուն նպատակաւոր հանդի-
սութեամբ...

Կարելի չէ անշուշտ մերժել այս պատ-
ճառներուն աւելի կամ նուազ չափով
կատարած գերը յաջողութեան մէջ: Բայց
անկարելի է նոյն ատեն ժողովութեան մէջ
ամենքն աւելի եղած է եւ կոյ ձեր մէջ ու-
ժեղ եւանդի, համարաւոր շարքաւոր-
թեան, անհանձն աշխատութեան, զիւցող-
նութեան միջոց մը որ իրական միջոց
զօրութիւնը եղած է ձեր յառաջիկայու-
թեան եւ բարձրացման:

Կամքի եւ աշխատութեան այս բարի
յատկութեանց եւ ժողովական այս յար-
մարութեանց շնորհիւ է որ դուք եւ ձեզ
նման ուրիշ յարգելի անձինք, բրիտանական
եւ հոլանդական Հնգկաստանի գնադան
կողմերը, կրցած են ունենալ իրենց վա-
ճառականական պատասխար գործը կամ
սուրբ հնգկական եւ եւրոպական հրապա-
րակներուն վրայ, ու բարձր պահել մա-
նաւորապէս Չուգայիցիին եւ ընդհանրապէս
Հայութեան անունը օտարաց առջեւ:

Թող ստեփ ինձ յայտնել ձեզ իմ զօր-
ւոր մտայնութիւն եւ ինձի համակարծիք
բազմաթիւ ազգայններու եւ նոյնիսկ աղ-
գին ուրախութիւնը եւ շնորհակալութիւնը,
լուսաւոր յառաջիկայութեան եւ յաջողու-
թեան մաղթանքներուն հետ միասին:

Բայց Հնգկահարցը արդի կեանքի մասին
շատ թերի ահաւորութիւն մը բրած պիտի
լինէի, եթէ բաւականանային անոնց առե-
տրական կացութեան վրայ որ հարկանցի
ակնարկովս միայն:

Պարոններ,

Յարգ խօսեցայ ձեր կեանքի անձնական
եւ գործնական կազմերուն վրայ միայն եւ
զեւ ունիմ խօսքեր ձեր ազգային եւ հո-
գեւոր կացութեան մասին:

Կ'ընդունեմ անշուշտ ինձ հետ թէ Ժողո-
վուրդի մը կեանքը կ'ամփոփուի իր ոչ թէ ան-
հատական, անձնական յատկութիւններուն,
այլ անոր հասարակական ընդհանուր գոր-
ծունէութեան մէջ որուն հիմունքն է իր
հոգեւոր, կրթական եւ ազգային կեանքը:

Համարաւոր միայն ուղիով խօսել Հնգ-
կահարցը ներկայ կեանքի այն երեք կող-
մերուն վրայ, պարտաւոր ըսել թէ անոնցմէ
առաջինը՝ հոգեւորը՝ եթէ նախանշելի վե-
նելու չափ զերպանց լիճակ մը չունի,
նոյն ատեն յառաջատան ըլլալու չափ
ալ անոնանի զրոյթեան մը մէջ չգտնու-
ւիր:

Ամբողջ Հնգկահարցը մէջ այժմ գոյու-

Քին անհետ 10 եկեղեցիները, իրենց 8 թանաքներով անշուշտ բառական մեծ խառնուրդով մը կը մատուցանեն, վաստակներով ազգային եկեղեցւոյ ջերմաստիճանը ձեր ձեռքէն մէջ. բայց այս չէ բառական, եկեղեցական պաշտամունքը հոգեւոր կեանքի պատեանը միայն կը պարտադրէ՝ անոր միջոցով ունենալու համար անհրաժեշտ է որ Աւետարանը և քրիստոնէական բարոյականը աւանդուին ժողովուրդին, կիրաւորեալ շարունակեալ քարոզութեամբ և կեցեցեայ մէջ և շինիչ խօսակցութիւններով ընտանեկան այցելութեանց միջոցին. և այս բանն է որ կը պակսի ձեզ համար: (1)

Ես չեմ ուզեր անշուշտ քննադատել մեր քաջանայ հայրերը, որոնք կը տեսնեն թէ կ'ընեն ինչ որ կարելի է իրենց կարողութեանց սահմանին մէջ. բայց նոյն ատեն չեմ կրնար չհաստատել բարձրագոյն գարգացմամբ պատրաստուած եկեղեցականներու պէտքը ձեր հոգեւոր կեանքի աստուկացոյցին շինութեանը համար: Ունենալով քաջանաներ որոնք կարող լինին ապա ձեզի հոգեւոր կեանքի անուշոք, դուք պիտի չաճէիք ոչ միայն ներքին կեանքի, այլ նաև արտաքին կեանքի տեսակետով, վասնզի օտար եկեղեցիներու և ազգերու առջև, որոնցմէ շատեր կան հաս, պիտի աւելի բարձրանայ ձեր անունը և զիրքը, երբ ներկայացուիք անոնց մասնակիցն պաշտօններուն համապատասխանող պաշտօններուն միջոցաւ:

Արթական կեանքը զոճացուցիչ է անշուշտ, և թէ անոր վրայ նայինք ևւրապական կրթական տեսակէտէն. բայց տիրութիւնը զիսկնք զայն ազգային կրթական տեսակէտէն. բայց այս մասին պիտի խօսիմ աւելի վերջը:

Ազգային կեանքը զեղեցիկ է և վառաւոր, հայրենասիրութիւնը մեծած չէ այս պատմական գործընթացին մէջ, գաղաւթը բերրի է և հունձքը աստու, գործարարներն են միայն որ կը պակսին. աւելի պարզ բան, կայ ազգային կեանք, բայց չկայ ազգային կազմակերպութիւն, կը պակսին զանազան քննարակչութիւններ, որոնք պիտի վստ պահեն ազգային ոգին և եռանդը երիտասարդներուն, պատանիներուն, իզական սեռին և բովանդակ հասարակութեան մէջ:

(Շարունակելի)

ՎԱՐԳԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս գրած էինք Արմենիոյ 34րդ թուին մէջ, հայագի նշանաւոր ծովանկարիչ Վարդան Մախոսեան իր նկարներին ցուցանալէս մը տուած էր Մոնաքոյ իշխանապետութեան Մոնթէ-Պարլո քաղաքին մէջ. 1918 մարտ 10ին: Այս առթիւ L'Elaineur de Nice քաղաքի խմբագրութիւնը հրատարակած է գրքիկ մը Le peintre de la Mer WAR-TAN MAHOKIAN անունով ուր գտնուած են ֆրանսերէն զանազան նկարներին մէջ յայտ տեսած ուսումնասիրական և նկարագրական ճիշդիկ յօդուածները հայ ծովանկարչի արուեստի մասին:

Սկիզբը դրուած է Camille Maclaurin երկար եւ սքանչելի մէկ ուսումնասիրութիւնը որով գեղարուեստական տար դատողութեամբ մը յօդուածագիրը վեր կը հանէ Վարդան Մախոսեանի արուեստի մեծութիւնը եւ զայն կը դասէ եւրոպական մեծագոյն վարպետների կարգը, իր արուեստի ինքնուրոյն դրոշմով եւ եզական տաղանդով:

(1) Մէկ ժամանակ Մարտին ալ այդպիսի վիճակի մը մէջ կը գտնուէր: Բայց քանի որ Տօթ. Արէւ արեգակ Սքրահամեան եկած է աշտուղ հոգեւոր հովուութեան պաշտօնով, ամէն կերպի բարոյ կը խօսի: ԻՅԻ. ԱՐՄ.

Շատ երկար կը լինէր խօսիլ այս գրքի պարունակութեան մասին որ իր ամբողջութեամբ փառապաշտով մ'է նուիրւած հայ ազգի արժանաւոր մէկ զաւակին, որի ազգութիւնը պարծանքով յիշատակած են իր ներքողագիրները:

Ուրախալի է որ հռչակաւոր եւ հանձարեղ ծովանկարիչ Սյակազմարիէն վերջ չայ ազգը կունենայ երկրորդ մը որ նոյնպէս կարժանանայ եւրոպական գնահատումին:

ՏԵՂԱԿԱՆ

«Ժողովական մը» ստորագրութեամբ նամակ մը ստացած ենք որ Պաղթային Ընդհ. Ժողովի յուլիս 13ի նստի հրաւիրագրին մէջ ակնարարեալ երկրորդ երկու ապօրինաւորութեան վրայ ուշադրութիւն կը հրաւիրէ հեռեւաւ արդիւրով:

«... Արդարեւ մատրան հաւարար. ձաթեան համար ներկայացուած ընտրելիաց եռապատիկ ցանկին մէջ զարմացմամբ կը տեսնենք անան մը՝ որը կրողը ժողովական լինելու իսկ իրաւունք չունի ըստ օրինի. իսկ ուրիշ մ'ալ՝ որ կաթողիկէ հռոմէական եկեղեցւոյն անդամ է, Լուստոր. չական եկեղեցւոյն հոգարարութեան ընտրելիաց ցանկին մէջ զետեղուած է:

Այս ապօրինութիւններէն յետոյ, ծիծաղելի չէ՞ք գտնել հրաւիրագրին յաւելումը «ժանթթութիւն»ը, ըստ որում «Այս վերոգրեալ ցանկէն զուրկ կարելի է քուտ առնել անձանց որք օրինական սահմաններու մէջ կը գտնուին»:

Նամակագիր ժողովականը ի զուր ուշադրութիւն կը հրաւիրէ մեր Պաղթային կոչուած Ընդհ. Ժողովին մէջ գործող ապօրինութիւններին և զեղծումներին վրայ որովհետեւ այդ ապօրինութիւնները գործողները սրտ. չաճ կերպին բնաւ մարկ չընել օրէնքի և իրաւունքի պահանջներին և իրենց քաջամտութիւնը յառաջ տանիլ օրէնքի և կանոնի տեղը Մեր ազգային ներկայ վիճակէն կապեն օգտաւ... իրենց բռնապետական վարմունքը յառաջ տանելու համար, խորհելով թէ համերաշխութեան սիրոյն համար ժողովուրդը կը համրէ. բէ և ձայն չարձրացնելու: Բայց չեն խորհիր թէ ինչպէս ամէն բան, համ. բերութիւնն ալ, նոյն իսկ հայկական համալսարանը համերաշխութիւնը չափ ու սահման մ'ունի ուրիշ անդին չէ կարելի տնցնել:

Ի լրումն իր շատ մը ապօրինութիւնների և զեղծումների, Պաղթային Ընդհ. Ժողովը յուլիս 13ին նիստ տնցելու է 40 ժողովականներէն 14ի միայն ներկայութեամբը, հաւանակ ամէն երկրի օրէնքներին և նոյն իսկ Մարտինի Պաղթային Ներքին կանոնագրի 9րդ յօդուածի ԲՅՅՈՐՈՇ արտագրութեանը եւ այդ ապօրինաւոր նստի մէջ 3 անդամներէն ընտրելու շոր հոգարարութեան թիւն մը ընտրելու են որի մէջ կը գտնուի և Տ. Մկրտիչ Սահաթեան,

Տ. Յովհաննէս Սահաթեանի եղբոր. որդին, որ ինչպէս վերեւ յիշած էր նամակագիր ժողովականը, Պաղթային Ընդհ. Ժողովին մէջ իբրեւ ժողովական ընտրուելու և քուտ առնելու և ինչպէս ալ չունի որովհետեւ ժողովականութեան կանոնաւոր տարբեր անգամ, 20 ֆրանկ չէ վճարած: Ո՞ր երկրի մէջ տնցուած բան է որ երես. փոխանի մը կամ ժողովականի մը կողմէն իր որդին երթայ ժողովին մէջ իբրեւ անդամ վիճարանի և քուտ առնելու ինչպէս կ'ընէ Տ. Մ. Սահաթեան Ընդհ. Ժողովին մասնակցելով իր հօր կողմէն որ կանոնաւոր ժողովական մ'է. և յետոյ ալ իր հօրեղբոր ազգեցութեամբ նոյն իսկ հոգարարութեան ապօրինաւորութեան: Սոսկա մեր գաղութի բանագնաների կողմէն provocation մը չէ օրինաւոր չափ զովորին դէմ հաղա ի՞նչ է...:

Կ. ՊՈԼՍԻ ՌԻՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կ.պօլսէն պաշտօնական հեռագիր մը կրնացնէ թէ յուլիս 9ին, կէս. րէն առաջ, հինգ թշնամի տաւառ. նակներ եկան ուսմբեր նետեցին Կ.պօլսի վրայ:

— Անգլիայի ծովակալութեան մասին հաղորդուած պաշտօնական զեկոյցի մը մէջ յիշատակուած է և հետեւեալը.

«Եւլիս 9ին Կ.պօլսի վրայ եղած օգտին յարձակումի մը միջոցին կէս դունի (1 դունը 1.000 հազարակրամ) չափ ուսմբեր նետուեցան. բոլոր մեր ստատակները անվնաս վերադարձան»:

«Հեռագիրները կրնացնեն որ Մի. ֆերկրականի և Եզէեան ծովին վրայ գործող ստատակները մեծ դոր. ծանէթութիւն ցոյց տուած են»:

«Անգլիական օդանաւերը յաշտ. կան օդանաւերին գործակցելով, բնդ. ծովաների խաղարկութիւնները ըրին Եզէեան ծովին մէջ: Հասկցում է այժմ թէ Պաղթային մէջ Լիւլէ Պարկապի կամարը և այն երկաթագիր կայարանը որոնց վրայ ուսմբեր նետուեցան, շատ վնասուած են»:

ԻՍՐԱԵԼԻԱՅԻՆԵՐԻ ԼԷԳԻՈՆ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Էս հէյի իտալեան թղթակցու. թեան գրառնեալը լուր ստացիւ է Եւրոպէն թէ Տ. Ժողովին օր Մեծ Բրիտանիայի իտալեացիների լեգիոնը կազմեց, պրօպագանդ մը սկսած է Պաղեստինի մէջ իտալե. լացիների լեգիոն մը կազմելու համար: Պաղեստինացի 500 իտալ. լեգիոններ կանոնաւոր դորք գրուել են արդէն:

ՌՈՒՍԻԱ

Սգոքհոմէն (Շուէտ) գերման թերթերին հաղորդուած լուրերին նա. յիշով, անգլիական 13 մարտանաւ. բէ բազկացած տորմից մը Սլիտան. կէլ (Սպիտակ ծով) հասեր է Եգիպտոսի մօտ: Գաշնակիցները սկսած են գործնա. կան միջոցներ ձեռք տանել ուստ հայրենասէրներին օգնելու համար:

— Ճափոնական սպորտի ատ. նուած տեղեկութեան մը համաձայն, Սիպերիայի մէջ պօլսէ վիզներ զրու. թիւնը ճշնամտային դարձած է: Չէք Սլովակները գորտառակը կարծում են շատ աւելի գորտառ. է այժմ. խնդիր է միայն թէ ո՞րչափ ատեն պիտի կրնան զիմանալ և իրենց գերազանցութիւնը պահել և թէ պիտի կրնան ամբողջել իրենց զրու. ւած զիրքերը: Վրասիկոսոյցի մէջ ուրիշ վնասուած են պօլսէ վիք իշ. խոնութիւնները, չէք. սրտազ գոր. քերի թիւը կը հասնի 15.000ի:

Խորագրին յուլիս 13ին արուած հեռագրի մը համաձայն, Չէք Սլ. վաղները. Նիքոլաք քաղաքն տուել են և պօլսէ վիքները գաղտնիք են իրքաւք. քաղաքն ալ:

— Մոսկուայի գերման գեապան Միլայտի կոմսի սպաննուելը առիթ բռնելով Պօլսէ վիքները և սպանու. թիւնը յեղափոխական ընկերվարա. կան կուսակցութեան գործը համա. բերով, սկսան ձերբակալել իրենց հակառակորդ այդ կուսակցութեան զլիաւորները Մոսկուայի մէջ: Բն. կերվարական յեղափոխականները զիրենք պաշտպանելու համար հան. բային չէնքերի մէջ ապստամբած կը զիմացրեն պօլսէ վիք կառավարու. թեան, որով նորէն ներքին պատե. բազմեր ծագած են և կառավարու. թեան վիճակը տաղնապաղի դար. ձած է: Ապահովութիւն չկայ քաղա. քին մէջ և ժողովուրդն ալ արդէն սովորաւոր վիճակի մը կը մէջ գտ. նուի:

ՉԷՔՕ—ՍԼՈՎԱԿԵՐԸ

Չէխերը որ Ռուսիայի վերանորոգ. ման գործին մէջ կարեւոր դեր մը ստանձնած են այժմ, կարծես թէ նոր յայնտութիւն մը եղած են ամանց համար: Բայց իրօք այդպէս չէ: Աւստրիայի բռնաւոր լուծին տակ ճնշուած պառական ցեղերը վաղուց է որ կաշխատէին ազգային զգացու. մը իրենց մէջ զօրացնելու, ներքին ոյժ կազմելու և իրենց քաղաքական կեանքի հաստնութեան ապացոյցներ տալու: Ռուսիան ուրախ աչքով կը դիտէր ստանց արթնութեան շար. ժամները և երբեմնակի պաշտպան կը հանդիսանար անոնց: Ալլաւի զործերն ու զերերը այնպէս շրջուած են այժմ որ այդ փոքրիկ ժողովուրդը մէջտեղ ելեր և հզօր բայց այժմ ինկած Ռուսիայի վերականգման գոր.

ձին մէջ մեծ դեր մը կը ստանան էրբ ուս ազգն ինք լէնիններէ երկաթէ գաւազանին տակ ճնշուել մնացեր է:

Աւստրիական բանակին մէջ գրտնուող չէքօ.սլովագ զինուորները ուրոնք Ռուսերի յաղթական յառաջխաղացման ժամանակ մեծ մասով յանձնուած էին Ռուսերին և գերի բռնուած, յետոյ ուսական բանակին մէջ կամաւոր զօրք գրուած էին Աւստրիաի դէմ կռուելու համար: Երբ ուսական զօրաբանակը անկաշուն կերպով ցրուեցաւ, ասոնք իրենց գէնքեր պահեցին և ջանացին վլադիմիրովսկիէն շարժուիլ: Դաւանելով իրենց համաձայնութեան տէրութիւններէ աքրամադրութեան տակ զիրենք զննելու համար:

Բայց ճանապարհին վրայ իրենց աւելի յարմար գտան ուրիշ դեր մը ստանանել: Որովհետեւ պոլշէիները դժուարութիւններ կը հանէին իրենց դէմ, Ռուսիան ոչնչացնել սպառնա. ցոյց տալով պոլշէիներէ կառավարութեան դէմ ոյժ մը կազմելու համար կորիզ մը դարձան իրենք որ հետզհետէ խոչընդոտ վրայ է և կը լուսացուի որ Ռուսիաի վերականգնման գործին մէջ մէջ դեր մը պիտի կատարէ:

Չէքերի Ազգային Խորհուրդը Ֆրանսայի մէջ իրենց բերան ելող կիսամտեայ թերթ մ'ալ կը հրատարակէ La Nation Tchèque անուն, որ կանոնադրապէս կը զրկուի նաեւ Արմէնիայի իմպրագրութեան: Խմբագիր տնօրէնն է Լաուարտ Պէնէս, Բրախի Համալսարանի բրոֆէսօր: Ներքին: Տարեկան բաժնորդագինն է 8 ֆր.: Հասցէն Administration de la revue «La Nation Tchèque», 18 Rue Bonaparte, Paris (6e):

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանիայի արտաքին գործերի պետական քարտուղար Տ. արք. Բիւհլ-ման տեսնելով որ Բալթիստագին մէջ զօրաւոր կուսակցութիւն մը կայ որ իրեն կը հակառակի խաղաղասիրական համարելով իր քաղաքականութիւնը, իր հրամարական տուաւ:

Ըստ կայ թէ վիլհէլմ կայսրը աւոր տեղ արտաքին գործերի քարտուղար նշանակած է ծովակալ Հին. ձը որ բռնապաշտ կուսակցութեան կը պատկանի և իր ընտրութիւնը զոհացում կուտայ կայսրին չլնապատող զինուորականներին:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Արեւմտեան ռազմաճակատին վրայ Ֆրանսացիներն ու Անգլիացիները քիչ քիչ յառաջանալով կարեւոր դիրքեր վերադարձած են և իրենց

բռնած գերիներէ թիւը հետզհետէ կը ստուարանայ:

Բայց ամէն նշաններ ցոյց կուտային որ Գերմանիան իրենց յաղթութիւնը բոլորովին յուսահատած չեն և ամառ մը ի վեր մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն կատարարար նոր յարձակում մ'ընելու համար: Յուլիս 14ի գիշերը սկսան իրենց այդ յարձակողական նոր շարժումը որ կը տարածուի 80 հազարամէդր ճակատի մը վրայ, Շաքօ թիէրիէն մինչև Շամբայնի արեւելոյցը, Մէն տը Մաաի: Գաշնակիցները որոնք հաւանօրէն տեղեակ լինելով այդ շարժման՝ յանկարծակիի չեն եկած այս անգամ, ուժգին կերպով դիմադրած են Գերմանիաների այդ կատաղի բաղիւմին և չեն թողուցած յառաջանալ: Թշնամիին կրկնած կատաղի և հզօր փորձերին հակառակ:

Կռիւր երկու կողմէն ստատկապէս կը շարունակուի: Եկած լուրերը ցարդ նպատաւոր են մերիներին: Մարտ 21էն ի վեր հինգերորդ յարձակումն է այս որ կը կրկնեն Գերմանիաները: Դէպի փարիզ իրենց ճան. բան հարթելու համար. բայց տարակոյս չկայ որ այս ճիգն ալ նախորդ 4ին պէս անյաջող պիտի մնայ և թերեւ իրենց բոլորովին ուժստ պատմութեան և ջանքերուն պատճառ դառնայ:

ՆՈՐ ՄՏԱՅՈՒՄ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆ ԹԻՒՆՆԵՐ

Շահան Նաթալի. — ՎԻԵՆԱ ՍԻՆՏԱՐԱՆ. ԳԵՐ. Ա. 1916. 1917. Արմէնիա տպարան. Տպագրիչ-Հրատարակիչ, 217 իսթ 26րդ փողոց, Նիւ Եորք: Գին 25 սենթ:

(Ծանօթ բանաստեղծ Շահան Նաթալիի նոր լոյս տեսած բանաստեղծութիւնն է, 40 երեսներէ բաղկացած, ընտիր թուղթի վրայ գեղեցիկ տպագրութեամբ, որ սարսուռազգեցիկ տողերով կը նկարագրէ Հայերի կրած վերջին տառապանքները և իրեն նշանաբան ունեցած է մեծ բանաստեղծ Ս. Տարեկանի սա խօսքը. «Այսքան չարիք թէ մոռնան մեր սրդիք, թող ողջ աշխարհ Հային կարգայն նախատինք»):

Հեղինակին հրատարակելիք չորս Արեւմտեաների առաջինն է այս, որ եթէ քաջաբերուի, միւսներն ալ լոյս պիտի տեսնեն հետզհետէ:

Հ. Սիւնթիւլի. — ԱՆՈՐ ԵՐԹԱՆԲ. Պատմական մանրագիտութիւն ժամանակէն: Թարգմանեց Հ. Օլեքսիս Ա. Յովսէփեան, Միլիթարիան ուխտէն. Վենետիկ:

(Իհնացի նշանաւոր բանաստեղծ Սիւնթիւլիի գրած զգայացունց մէկ փոքրիկ վիպասանութիւնն է, իրեն նիւթ ունենալով Գրիստոսի ժամանակակից դէպք մը որ կը հաստատէ հաւատքին զօրութիւնը և պար-

զեւած միլիթարիստիկ ջարդարւած է Գրիստոսի խաչի երկու գեղեցիկ պատկերներով:

Այս գիրքը կարելի է ստանալ նաեւ Արմէնիայի գրասենեակէն: Գինն է Մարտէլի մէջ 90 սանդղմ, Մարտէլ. չէն գորս 1 ֆրանկ:

ՍԻՍՈՒԱՆ շաբաթաթերթ որ մայիս 30էն սկսած է հրատարակուի Ամերիկայի Գալիֆօրնիա նահանգի Ֆրէսնօ քաղաքին մէջ: Ստացած ենք 1.2 թիւերը, կը յայտարարէ թէ իր նպատակն է առողջ կեանքի մը զարգացմանը ստատրիկ հետեւել 3 ուղղութիւններով: 1. Ազգային զգացումներու մշակութեամբ: 2. Ազատական սկզբունքներու քարտուղարութեամբ և 3. Կազմակերպական արդիւնաւոր ձեւերու ջատագովմամբ:

Տարեկան բաժնորդագինն է Ամերիկայի 3 ար. Արտասահման 15 ֆր.: Հասցէն Siswan Publ. Co. P. O. B. 927. Fresno Cal. (Etats-Unis d'Amérique):

Միջազգային Ս. Գիրք Ուսանողաց Միութեան հրատարակութիւնները, որոնք ամանագին կամ ձրի տարածուող թերթիկներ են «Ժողովուրդին բնմը» և այլն անուններով: Այս Միութիւնը իր ճիւղերուն մէջ Անգլիա և Ամերիկայ: Հայերէն բաժնի գործակալն է Ամերիկայի մէջ Տ. Արշակ Ս. Ջաքեան: Կրօնական հարցերով զբաղել և այդ թերթիկներ կարգաւ ուղղները կրնան դիմել իրեն այս հասցէով: International Bible Students Association, 13 Hicks str., Brooklyn, N. Y. (Etats-Unis d'Amérique):

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Այսպիսի խմբագրատան մէջ ծախուել գտնուին, ի մէջի այլոց, և հետեւեալ գիրքերը, որոնց արժեքները նշանակուած են իրենց տողին:

Մարտէլէն դուրս զրկելու ճանապարհաճառքը գնողին վրայ է. ուստի հաշիւ գրութեան համար կը նշանակենք թէ՛ Մարտէլի մէջ ծախուելու գինները և թէ՛ փոստով ուրիշ քաղաք զրկուելու գինները: (Այս վերջինները փակագծի մէջ գրուած են): Արժեքը կանխիկ շտացւած գիրք չորսուի: Արձանագրուած (recommandé-registré) ծրարով ստանալ ուղղները պէտք է 25 սանդղմ աւելի դրուել իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 ֆրանկ աւելի պէտք չէ կշռէ:

Գանթարեան — Բառգիրք Գաղղիերէն-Հայերէն-Տարեկան հայտաւոր, ճիւղացած Բ. տպագրութիւն. 1912: Մանրատու երկընտան 1238 երեսներէ բաղկացած ստուար գործ մը: Ֆրանսերէն իւրաքանչիւր բառի հնչումը հայերէն տառերով ալ դրուած է: Գին 8 ֆրանկ. 50 սանդղմ: Մարտէլէն գորս՝ ճանապարհաճառքով 9 ֆր. և 75 սանդղմ: Ցանձնարարուած (recommandé) ծրարով 10 ֆր.:

Հ. Ա. Գոնտաքճեան. — ԲԱՆԳԻՐԳ

ԳԱՂԳ.-ՀԱՅ. Վենետիկ Ս. Գաղար. 1914: Գին 1 ֆր. 80 (2):

(Գրական փոքրագիր բառարան մ'է 710 երեսներէ բաղկացած, ածանգին, և ֆրանսերէն գրէթէ բոլոր գործածական բառերը պարունակող: Վերջը դրուած է նաեւ անկանոն բայերի խոնարհումը):

Հ. Ա. Գոնտաքճեան. — ԳՐԳԱՆԻ ԲԱՆԱՐԱՆ ՀԱՅ-ԳԱՂԳ.: 1914: (Մանր տառերով ու մաքուր տպագրութեամբ 360 երեսներէ բաղկացած բառգիրք մ'է որ 5.000ի չափ բառ կը պարունակէ և վերջն ալ բնական կարգ մը խօսակցութիւններ դրուած են, ֆրանսական բացատրութեան ոճերին ծանօթացուելու համար) 1 ֆր. 70 (1,90):

Գործնական Քերականութիւն ֆրանսերէն լեզուի Սիւ Ռոզ. Դր. տպգր. յաւելուածներով. 1910: Ա. մաս 2 ֆր. և 40 (ճակարդով 2 ֆր. և 60 սանդղմ.):

Նոյն Բ. մաս 1 ֆր. և 60 սանդղմ. (ճ. 1 ֆր. և 70 սանդղմ.):

Docteur T. Aslan. — TRAIT D'UNION. ARMÉNIE-FRANCE, leurs relations depuis les temps les plus reculés. Vannes. 1917.

(Պրոպագանդի յարմար գիրք մը ընտիր տպագրութեամբ որ Հայաստանի հին ու նոր պատմութեան վրայ անդեկութիւններ կուտայ խիստ հետաքրքրական աւանդութիւններով համեմատելու կը թուէ յատկապէս Հայաստանի ունեցած յարաբերութիւնները Եւրոպայի եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի հետ: Գին 3 ֆր. 20 սանդղմ. (3,50):

K. J. Basmadjian. HISTOIRE MODERNE DES ARMÉNIENS depuis la chute du royaume, jusqu'à nos jours, avec une carte. Préface par J. de Morgan. Paris, 1917:

(Հայերի վերջին թաղամարտական անկումէն մինչև մեր օրեր ունեցած պատմութեան մէջ ամփոփումն է որ յիշատակուած են սոսկ թիւքմեններ, ուստի պարտական ու թիւքմենացիական պատերազմները Հայաստանի մասին թիւքմեն, Ռուսիայի Պարսկաստանի և Հայ գաղութների Հայերի քաղաքական, գրական և կրթական վիճակին վրայ տեղեկութիւններ տրուած են: Թիւքմեն Հայերին վերաբերեալ մասը կը պարունակէ զիւնադիտական վաւերագիրներ, Հայոց Ազգային Սահմանադրութեան տեքստը ծագած կոնիւնքին, Պէրլինի զանազարին, հայկական բողոքներին, կոտորածներին և այլն վերաբերեալ հետաքրքրաւոր տեղեկութիւններ: Վերջն ալ գետնդրուած է հին Հայաստանի քարտէզը): 3,70 (4 ֆր.):

Եղիազար Մուրադեան. Գին. Կան Պատմութիւն Արշակ Բ. և անոր Պապորդոյն (Հայոց պատմութեան մէջ կարեւոր կէտին վրայ քննադատական տեսութիւն մ'է որի համար Մ. Աղաբէկեան գրած է թէ «Հեղինակին այդ ձեռնարկութիւնը պատիւ է բերում իրան և այն ազգին, որին պատկանում է պատմութիւնը»): 2 ֆր. 50 (2,70)

SETH. J.M. MESROVP. History of the Armenians in India (from the earliest times of the present day) 5 fr. (5, 50)

ՏԵՕԷՆ-ԽՐԵԱԳԻ
Մ ՓՈՔՓՈՒԳԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն Տպարան Մ. Փոքրագրութեան
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi